

РОЗДІЛ 3 ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК [339.137.2:639.2]:339.923(4+477)

Вдовенко Н. М.

Шепелєв С. С.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ЕВОЛЮЦІЯ ТЕОРЕТИЧНИХ КОНЦЕПЦІЙ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ГАЛУЗЕЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті відображено результати теоретичних і прикладних досліджень та сформульовано тенденції еволюції поглядів щодо забезпечення галузевої конкурентоспроможності. Узагальнено, що конкурентоспроможність галузі залежить також від здатності суб'єкта господарювання повною мірою використовувати можливості внутрішнього ринку. Наведено авторське теоретичне визначення сутності поняття «конкурентоспроможність рибного господарства». Розкрито специфіку досягнення конкурентоспроможності в рамках Угоди між урядом України й Європейським Союзом про участь України в програмі ЄС «Конкурентоспроможність підприємств малого і середнього бізнесу (COSME) (2014-2020)» від 22.02.2017 № 1904-VIII.

Ключові слова: еволюція, конкурентоспроможність, галузь, ринок, додана вартість, рибне господарство, національна економіка.

Постановка проблеми. Конкурентоспроможність залежить від ресурсних факторів та географічного положення, кліматичних умов, наявності в країні природних ресурсів, кваліфікованої робочої сили, накопиченого капіталу. Однак щоб утримати успіх у конкурентній боротьбі, цих факторів недостатньо. Досягти успіху в будь-якій галузі можна за рахунок не стільки успадкованих факторів, скільки дії механізмів, здатних безперервно підвищувати ефективність їх використання.

Система факторів, що впливає на конкурентоспроможність галузі, може бути проаналізована в площині виробників, урахуваючи як внутрішні, так і зовнішні фактори. До першого блоку належать фактори конкурентних переваг, тобто різні аспекти ринкової діяльності підприємства, а також ступінь використання факторів виробництва; до другого – зовнішні параметри соціально-економічного середовища, які діють поза сферою безпосереднього впливу [1; 2].

Рибне господарство залишається доволі особливою та специфічною галуззю у національній економіці. Вказане призводить до розуміння забезпечення досягнення конкурентоспроможності галузі, розглядає можливості, динаміку пристосування галузі до мінливих умов конкуренції на внутрішньому та зовнішньому ринках, що зумовлено часовим фактором. Саме у цих умовах особливої уваги потребує дослідження питання еволюції наукових поглядів та теоретичної думки в процесі визначення напрямів забезпечення конкурентоспроможності галузей національної економіки.

Отже, сукупність нерозв'язаних проблем, пов'язаних зі специфікою теоретико-методологічних та прикладних аспектів, спрямованих на успішний конкурентоспроможний розвиток вітчизняних галузей економіки, зумовлює актуальність результатів досліджень, викладених у цій статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До окремих аспектів сучасної вітчизняної методології забезпечення конкурентоспроможності галузей національної економіки належать праці А. Остапенко [1], І. Почтарука [2], М. Гельвановського [8], О. Мазілкина [9], П. Пуцентейло [10], О. Драган

[13] та ін. Теоретичні та практичні аспекти конкурентоспроможності досліджували такі економісти, як М. Портер [3–5], А. Томсон [7], Р. Тихонов [11], М. Шевченко [12] та інші вчені, яких прийнято вважати відомими дослідниками з фундаментальних питань економічної науки.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Сучасній вітчизняній аграрній політиці на даному етапі розвитку економіки притаманне превалювання тактичних, а не стратегічних установок у питаннях формування та забезпечення конкурентоспроможності. Водночас така діяльність держави не забезпечила системного та послідовного характеру вирішення даної проблеми. Питання виявлення резервів зростання галузевої конкурентоспроможності актуалізувалося після підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Це дає нам змогу не тільки проаналізувати слабкі місця у здійсненні аграрної економічної політики протягом останніх років, а й з'ясувати на основі аналізу еволюції теоретичної думки пріоритетні стратегічні завдання розвитку галузевої конкурентоспроможності в Україні.

Мета статті полягає у визначенні сутності конкурентоспроможності рибного господарства як галузі національної економіки, можливостей забезпечення конкурентоспроможності галузей національної економіки в рамках програми Європейського Союзу «Конкурентоспроможність підприємств малого і середнього бізнесу» (COSME) (2014–2020).

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз конкурентоспроможності галузі, як правило, базується на визначенні М. Портера: «Ми визначали галузь конкретної держави як успішно функціонуючу в міжнародному масштабі, якщо вона володіла конкурентними перевагами порівняно з найбільш конкурентоспроможними ділянками світового ринку... Ми вибрали як найбільш оптимальні параметри наявність істотного та стабільного експорту в досить велику кількість країн та вагомий експорт інвестицій, що базується на досвіді та створених активах у своїй країні» [3; 4]. Особливості даного визначення полягають

у виділенні критеріїв конкурентоспроможності, за якими можна визначити рівень конкурентоспроможності галузі в системі світової економіки і визначається наявністю у ній як технічних, економічних, так і організаційних умов для створення виробництва та збуту продукції високої якості, яка задовольняє вимоги конкретних груп споживачів. Поняття «конкурентоспроможність галузі» в системі ієрархії рівнів управління (підприємство, галузь, регіон, держава): рівень конкурентоспроможності галузі для нижчого рівня ієрархії (товар, підприємство) виступає як фактор зовнішньої конкурентної переваги, а для верхнього рівня ієрархії – регіону та держави як внутрішньої конкурентної переваги [5; 6].

Згідно з концепціями М. Портера, описаних у роботі «Міжнародна конкуренція: конкурентні переваги країн», збитковим галузям, а також галузям зі значною залежністю від ресурсів не приділяється увага. Суть досліджень полягала в тому, що галузь є конкурентоспроможною, якщо її частка в світовому експорті країни перевищує середню частку країни саме в світовому експорті, а також якщо сальдо торгівлі у цій галузі було позитивним [4].

За системного вивчення конкурентоспроможності галузі М. Томсон і Дж. Стрікленд до основних її характеристик відносять: розмір ринку; масштаб конкуренції; кількість конкурентів та їх розміри; ступінь інтеграції основних конкурентів та її спрямованість по технологічному процесу; рівень завантаження виробничих потужностей як головну умову зниження витрат виробництва; розмір капіталовкладень; умови входження в галузь і виходу з неї; галузевий показник прибутковості [7].

Аналіз еволюції теоретичних поглядів щодо забезпечення рівня конкурентоспроможності спонукає до визначення і вибору векторів у питанні виокремлення перспективних пріоритетів розвитку галузей економіки. Виходячи з думки М. Гельвановського, В. Жуковської, І. Трофимової, конкурентоспроможність «визначається наявністю в галузі конкурентних переваг, які дають змогу, по-перше, виробляти (з витратами не вище інтернаціональних) продукцію високої якості, що задовольняла би потреби конкретних груп споживачів щодо споживчих цінностей товарів, їх ринкової новизни та вартості (ціни), і, по-друге, постачати її на конкурентний ринок в оптимальні строки, які диктуються ринковою ситуацією» [8, с. 57–64].

Разом із тим, удосконалюючи теоретичні положення своїх попередників, О. Мазілка та Г. Панічка розвинули розуміння галузевої конкурентоспроможності в рамках ефективності роботи окремих галузей національного господарства, що оцінюється, крім традиційних критеріїв, за показниками, які характеризують і описують міру живучості й динамічності галузі за різних варіантів розвитку економіки даної країни і всього світу в цілому [9]. Виходячи з таких тверджень, А. Остапенко продовжує думку вчених, що конкурентоспроможність галузі – це ефективність роботи сукупності підприємств, що оцінюється, крім традиційних критеріїв, за показниками, що характеризують й описують міру живучості і динамічності галузі за різних сценаріїв розвитку економіки даної країни і світу в цілому [1, с. 15–23].

Особливо велику цінність для нашого дослідження мають наукові здобутки провідного вітчизняного вченого-економіста П. Пудентейло. Автору вдалося виокремити суть конкурентоспроможності галузі як здатності створювати зростаю-

чий обсяг доданої вартості на основі підвищення ефективності використання чинників виробництва, забезпечення інвестиційної привабливості бізнесу та освоєння ринків [10, с. 55–61].

Тут слід прислухатися до думки Р. Тихонова, яким зроблено спробу пов'язати між собою конкурентоспроможність галузі та світовий ринок. Водночас у постановці даного питання розкрито показники оцінки, зокрема сальдо галузевого балансу, витрати факторів виробництва на одиницю продукції, ринкові квоти [11].

Ми повністю погоджуємося з думкою М. Шевченко, який вважає, що конкурентоспроможність галузі передбачає здатність національної галузі промисловості забезпечувати високий рівень задоволення власними товарами певної суспільної потреби порівняно з конкурентами, утримувати та зміцнювати стійкі позиції на певних сегментах світового ринку та забезпечувати прибутковість на основі раціонального використання ресурсів в умовах інтернаціоналізації [12] (рис. 1).

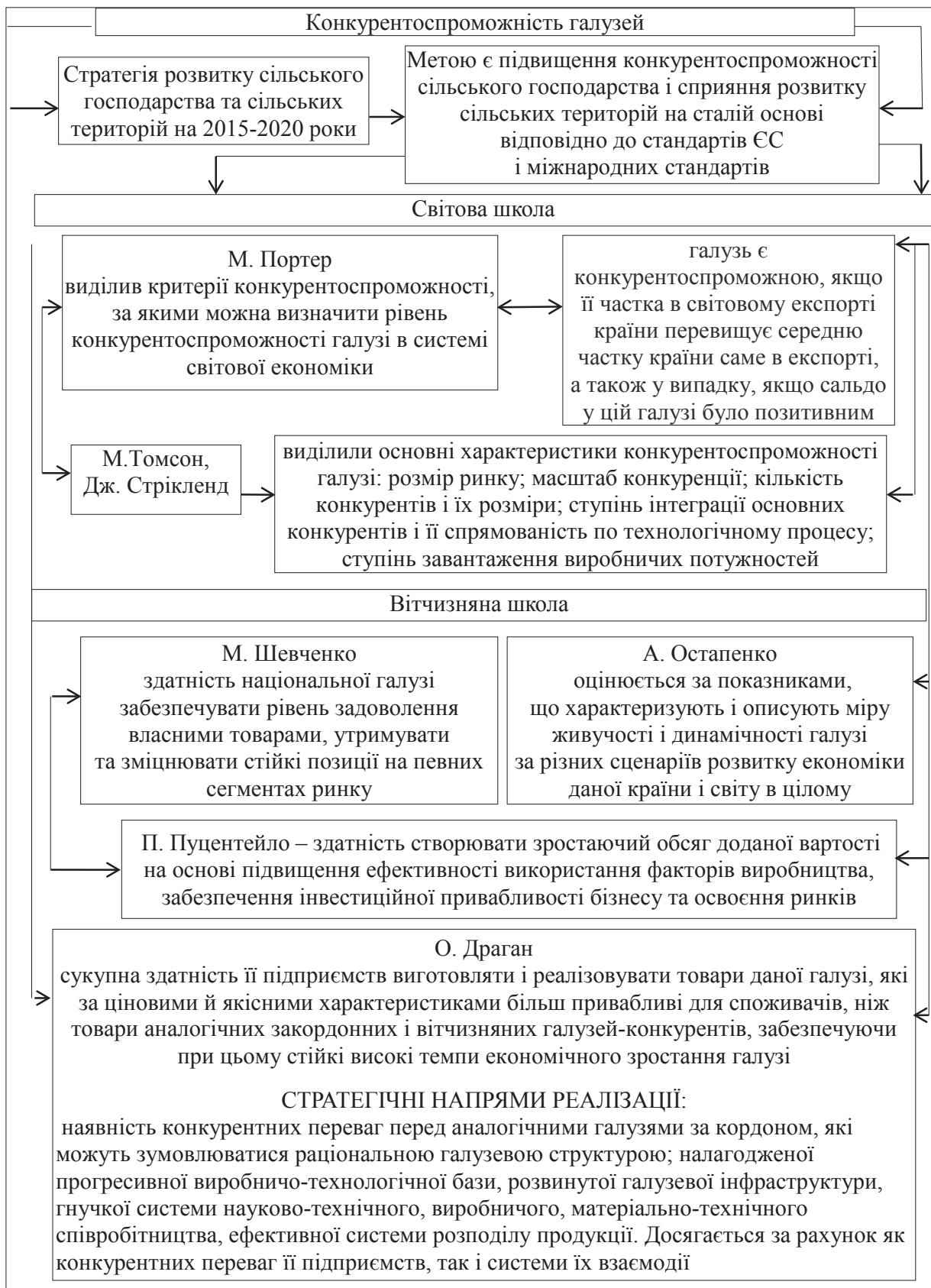
Проте, на думку О. Акулич, конкурентоспроможність галузі – це здатність не лише перемагати у конкурентній боротьбі, а й приймати у ній участь [18].

Потрібно підкреслити, що конкурентоспроможність галузі формує конкурентоспроможність національної економіки [20], яка визначається рівнем конкурентоспроможності підприємств, які її формують. У зв'язку із цим конкурентоспроможність галузі виступає як відображення характеру галузевої конкуренції як на національному, так і на міжнародному ринках. Тобто це вказує на здатність галузі виробляти товари та послуги, що відповідають вимогам світових і внутрішніх ринків, створювати умови для зростання потенціалу конкурентоспроможності підприємств галузі за одночасного забезпечення стабільного зростання та розвитку відповідного сектору економічної діяльності [19, с. 50–56].

У такій ситуації звертає до себе увагу твердження Є. Маркової, яка розкриває сутність галузевої конкурентоспроможності: динамічна властивість, яка ґрунтується на конкурентних перевагах складників її підприємств, регіону базування і галузевих інститутів управління, що виражається в її здатності брати участь у конкурентній боротьбі з аналогічними галузями інших регіонів [22, с. 39–44].

Згідно з положеннями економічної теорії та на основі узагальнення визначень конкурентоспроможності, наведених у працях дослідників, можна зробити висновок, що конкурентоспроможність галузі є складником багаторівневої категорії «конкурентоспроможність» поряд із конкурентоспроможністю товару, підприємства, регіону та власне національної економіки. Дійсно, трактування поняття конкурентоспроможності галузі набуває змісту саме в контексті наявності на ринку суб'єктів господарювання, які конкурують.

О. Школьнік стверджує, що трактування конкурентоспроможності, зокрема аграрних підприємств, є здатністю останніх підтримувати та розширювати ринкову частку на національному та міжнародному ринках, за рахунок застосування інноваційного менеджменту, ефективного використання наявних ресурсів, масштабів виробництва, а також його диверсифікації [21]. На визначальну роль основних факторів впливу на конкурентоспроможність суб'єкта агровиробництва вказував також І. Червен та ін.

Рис. 1. Еволюція теоретичної думки у процесі визначення напрямів забезпечення конкурентоспроможності галузей національної економіки

Далі економісти Я. Жаліло, Я. Базилук, Я. Белінська зазначають, що галузь у ринковій економіці не є єдиною структурною одиницею і конкуренції між галузями як такими не існує. Конкурують між собою та із зарубіжними підприємствами окремі підприємства певної галузі. Галузь не може розглядатися як повноцінний суб'єкт конкурентоспроможності як така, проте може включати в себе більше чи менше конкурентоспроможних підприємств. Саме ефективність сукупності підприємств галузі формує її конкурентоспроможність як складник конкурентоспроможності національної економіки та є показником привабливості галузі для міжгалузевого руху капіталів та припливу нових інвестицій.

Якщо взяти до уваги той факт, що конкурентоспроможність оцінюють чотири типи суб'єктів, зокрема споживачі, виробники, інвестори, держава, то важливо зупинитися й на складниках такої оцінки. І такий аналіз має постійно бути у центрі уваги функціонування рибного господарства, включаючи рибальство та аквакультуру як важливі складники даної галузі та галузей національної економіки, що забезпечують країну продовольством.

Передусім споживач оцінює конкурентоспроможність різних об'єктів із позиції ступеня задоволення своїх потреб та рівня їх значимості. При цьому найбільш значимі потреби споживача спонукають до задоволення їх раніше, ніж менш значимі потреби, які висунуті певним суб'єктом.

Виробники надають, наприклад, оцінку виробленої риби та рибної продукції з погляду суми прибутку, яку той може принести. Галузь виробник оцінює з погляду рамок умов і свого становища на ринку. Із цих позицій оцінюються середній рівень рентабельності, доцільність роботи в галузі або виходу з неї.

Конкурентоспроможність рибного господарства означає для інвестора не тільки рентабельність суб'єкта господарювання як цілісної системи, а і його економічне становище, фінансову стійкість, сферу, в якій можливо або зовсім не варто організовувати свій агробізнес та, відповідно, створювати рибні ферми. При цьому слід наголосити на врахуванні досить важливого показника конкурентоспроможності країни або регіону, яким є саме інвестиційний клімат.

Якщо вести мову про участь держави, то вона здійснює оцінку конкурентоспроможності виробленої продукції з погляду її затребуваності та соціальної значущості. Якщо вітчизняна риба або рибна продукція є соціально значущим товаром, але вона значно дорожча від імпортованої, тоді держава в майбутньому може вплинути на ситуацію шляхом застосування субсидій чи дотацій вітчизняному рибогосподарському товаровиробнику. Крім того, можна взяти до уваги запровадження квот і митних бар'єрів до закордонних постачальників риби. Отже, рибницькі підприємства оцінюються державою з погляду їхньої ролі в економіці: наскільки риба та рибна продукція даного суб'єкта господарювання користуються попитом і є соціально значимою, які обсяги реалізації даної продукції.

Конкурентоспроможність галузі досягається за рахунок як конкурентних переваг її підприємств, так і системи їх взаємодії. Слід враховувати, що Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11.01.2001 № 2210-III спрямований на правові засади підтримки й захисту економічної конкуренції, обмеження монополізму в госпо-

дарській діяльності та забезпечення ефективного функціонування економіки України на основі розвитку конкурентних відносин [14, с. 51].

З узагальнення визначень конкурентоспроможності, наведених у змісті нормативно-правових актів України, можна зробити висновок, що вони ще суттєво відстають від понять, запропонованих провідними вченими.

Дійсно, не зовсім чітко звучить визначення конкурентоспроможності, наприклад, у Законі України «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 07.06.1996 № 236/96-ВР (зі змінами від 12.11.2015 № 782-VIII) [15], тоді як Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11.01.2001 № 2210-III (зі змінами від 09.11.2017 № 2195-VIII) говорить про те, що економічна конкуренція (конкуренція) є змаганням між суб'єктами господарювання для здобуття завдяки власним досягненням переваг над іншими суб'єктами господарювання, внаслідок чого споживачі, суб'єкти господарювання мають можливість вибирати між кількома продавцями, покупцями, а окремий суб'єкт господарювання не може визначити умови обороту товарів на ринку [16]. Та при цьому не можна не помітити, що основоположні засади діють не на користь у площині швидкої реакції на різні зміни в галузевій структурі, не беруться до уваги тенденції до технологічних змін та відновлення своєї внутрішньої соціально-економічної системи. А Закон України «Про ратифікацію Угоди між Урядом України і Європейським Союзом про участь України в програмі Європейського Союзу «Конкурентоспроможність підприємств малого і середнього бізнесу (COSME) (2014–2020)» від 22.02.2017 № 1904-VIII [17] знову говорить: політика у сфері конкурентоспроможності спрямована на створення інституційної і політичної системи, де слід створити умови для стійкого зростання підприємства, зокрема малого і середнього бізнесу, як джерела створення загальної доданої вартості. І як висновок із Закону: досягнення конкурентоспроможності та стійкості включає в себе здібності для досягнення і підтримання економічної конкурентоспроможності та зростання згідно із цілями сталого розвитку, поліпшену продуктивність, у тому числі за рахунок ресурсів і енергії, сталого зростання доходів.

Конкурентоспроможність галузі залежить також від здатності суб'єкта господарювання, зокрема й у сфері рибного господарства, повною мірою використовувати можливості внутрішнього агропродовольчого ринку. Очевидно, що це трактування потребує додаткового теоретичного осмислення, аналізу, а також відповідних узагальнень.

У зв'язку з теоретичними проблемами організаційно-економічного розвитку рибного господарства потребує наукового тлумачення понятійно-категоріальний апарат. На нашу думку, саме до проекту закону України «Про стимулювання розвитку агропромислового комплексу» необхідно та доцільно ввести поняття для визначення галузевої конкурентоспроможності, зокрема поняття «конкурентоспроможність рибного господарства».

Отже, вважаємо коректним теоретичне визначення авторської сутності поняття «конкурентоспроможність рибного господарства»: узагальнюючий показник стабільної діяльності суб'єктів господарювання, здатних забезпечувати високий рівень доходу та зайнятості в умовах внутрішньої та зовнішньої конкуренції, ефективно використовувати технологічні, людські та природні ресурси,

виробляти товари та послуги, що відповідають вимогам ринку. Усе це беззаперечно доводить, що рибне господарство є органічним складником національної економіки з розповсюдженням на дану галузь конкурентоспроможної системи аграрних пріоритетів.

Висновки. Слід відзначити, що питання виявлення резервів зростання галузевої конкурентоспроможності актуалізувалося після підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Це в перспективі дає нам змогу виокремити пріоритетні стратегічні завдання розвитку галузевої конкурентоспроможності в

Україні. При цьому першочерговою є потреба у проведенні аналізу конкурентоспроможності галузей, які здатні змінювати свої конкурентні позиції в кращий бік, хоча нині й не є лідерами. Водночас процес інтеграції України у світову економічну систему неможливий без вибору сучасних пріоритетів для функціонування та стимулювання конкурентоспроможного розвитку галузей аграрного сектору в цілому і рибного господарства зокрема на засадах конкурентоспроможного виробництва та з урахуванням саме основних положень Спільної рибної політики Європейського Союзу.

Список використаних джерел:

1. Остапенко А.В. Визначення сутності поняття «конкурентоспроможність галузі». Бізнес Інформ. 2015. № 5. С. 15–23.
2. Почтарук І.С. Методичні підходи до оцінки галузевої конкурентоспроможності. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. 2011. Вип. 7. С. 41–45.
3. Портер М. Стратегія конкуренції: Методика аналізу галузей і діяльності конкурентів. К.: Основи, 1998. 390 с.
4. Портер М. Международная конкуренция: конкурентные преимущества стран. М.: Альпина Паблишер, 2017. 947 с.
5. Портер М. Конкурентное преимущество. Как достичь высокого результата и обеспечить его устойчивость. М.: Альпина Паблишер, 2017. 16 с.
6. Портер М. Конкурентная стратегия. Методика анализа отраслей и конкурентов. М.: Альпина Паблишер, 2017. 454 с.
7. Томсон А.А., Стрикленд Дж. Стратегический менеджмент; пер. с англ. М., 2007. 928 с.
8. Конкурентоспособность в микро-, мезо- и макроуровневом измерениях / М. Гельвановский, В. Жуковская, И. Трофимова. Российский экономический журнал. 1998. № 3. С. 57–64.
9. Мазилкина Е.И., Паничкина Г.Г. Конкуренция: от теории к практике: тренинг для руководителей. Москва: Равновесие, 2006. 1 электрон. опт. диск (CD-ROM).
10. Пуцентайло П.Р. Конкурентоспроможний розвиток галузі тваринництва як вищий рівень прояву конкуренції. Інноваційна економіка. 2014. № 3. С. 55–61.
11. Тихонов Р. Конкурентоспособность промышленной продукции. М.: Издательство стандартов, 2005. 174 с.
12. Шевченко М.М. Методи оцінки конкурентоспроможності галузей промисловості в умовах інтернаціоналізації: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.07.01 «Економіка промисловості». Харків, 2006. 16 с.
13. Драган О.І. Управління конкурентоспроможністю підприємств: теоретичні аспекти: монографія. К.: ДАКККІМ, 2006. 160 с.
14. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 № 2210-III. Офіційний вісник України. 2001. № 7. С. 51.
15. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 07.06.1996 № 236/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 36.
16. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 № 2210-III. Офіційний вісник України. 2001. № 7. С. 51.
17. Про ратифікацію Угоди між Урядом України і Європейським Союзом про участь України в програмі ЄС «Конкурентоспроможність підприємств малого і середнього бізнесу (COSME) (2014–2020)»: Закон України від 22.02.2017 № 1904-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 13. С. 14.
18. Акулич О.В. Методические подходы к оценке конкурентоспособности рыбной отрасли. Известия Иркутской государственной экономической академии. 2011. № 2. URL: <http://eizvestia.isea.ru/pdf.aspx?id=7766>.
19. Гохберг О. Конкурентоспроможність бізнесу: теоретико-методологічні основи аналізу. Вісник Львівської державної фінансової академії. 2010. № 18. С. 50–56.
20. Majsterek M. & Welfe A. Price-wage nexus and the role of a tax system. Economic Change and Restructuring. 2012. № 45. P. 121–133.
21. Школьный О.О. Формування механізмів управління конкурентоспроможністю аграрних підприємств: автореф. дис. ... ступеня докт. екон. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами». Миколаїв, 2008. 40 с.
22. Маркова Є.Ю. Підвищення конкурентоспроможності підприємств рибної галузі. Агросвіт. 2016. № 9. С. 39–44.

Вдовенко Н. М.

Шепелев С. С.

Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины

ЭВОЛЮЦИЯ ТЕОРЕТИЧЕСКИХ КОНЦЕПЦИЙ ОБЕСПЕЧЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ОТРАСЛЕЙ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ

Резюме

В статье отображены результаты теоретических и прикладных исследований и сформулированы тенденции эволюции взглядов относительно обеспечения отраслевой конкурентоспособности. Обобщено, что конкурентоспособность отрасли зависит также от способности субъекта хозяйствования в полной мере использовать возможности внутреннего рынка. Раскрыто авторское теоретическое определение сущности понятия «конкурентоспособность рыбного хозяйства». Раскрыта специфика достижения конкурентоспособности в рамках Соглашения между правительством Украины и Европейским Союзом об участии Украины в программе ЕС «Конкурентоспособность предприятий малого и среднего бизнеса (COSME) (2014–2020)» от 22.02.2017 № 1904-VIII.

Ключевые слова: эволюция, конкурентоспособность, отрасль, рынок, добавленная стоимость, рыбное хозяйство, национальная экономика.

Vdovenko N. M.

Shepeliev S. S.

National University of Bioresources and Environmental Sciences of Ukraine

EVOLUTION OF THEORETICAL CONCEPTS OF PROVIDING OF COMPETITIVENESS OF THE SECTORS OF THE NATIONAL ECONOMY

Summary

In the article the results of both theoretical and applied researches are represented and the tendencies of evolution of looks are set forth in relation to providing of branch competitiveness. Certainly, that the competitiveness of industry depends also on ability to a full degree to use possibilities of internal market the subject of mīnage. The specific of achievement of competitiveness is exposed within the framework of Agreement between Government of Ukraine and European Union about participating of Ukraine in the program of European Union «Competitiveness of enterprises of small and midsize businesses (COSME) (2014–2020)» from 22.02.2017 № 1904-VIII. Authorial theoretical determination over of essence of concept «competitiveness of fish industry» is brought.

Key words: evolution, competitiveness, industry, market, value added, fish industry, national economy.

УДК 330. 336.76

Верхоглядова Н. І.

ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва і архітектури»

Касьяновський Є. В.

Класичний приватний університет, м. Запоріжжя

СУТНІСТЬ ТА ХАРАКТЕРНІ ОЗНАКИ ІНВЕСТИЦІЙ ЯК ОБ'ЄКТА УПРАВЛІННЯ

Обґрунтовано актуальність дослідження сутності та характерних ознак інвестицій. Проаналізовано основні погляди науковців на сутність поняття «інвестиції», проведено їх систематизацію та виокремлено ключові характеристики з погляду управління ними на макрорівні. Запропоновано розгляд інвестицій за такими підходами, як фінансовий (спрощений та розширений), економічний та комбінований.

Ключові слова: інвестиція, теорія інвестицій, підхід, капітал, дохід, прибуток, характеристика, управління, макрорівень.

Постановка проблеми. Проблема інвестицій багатогранна й актуальна. Світовий досвід свідчить, що країни з ринковою економікою не можуть розвивати своє господарство без залучення й ефективного управління інвестиціями. Чітке розуміння економічної суті і характерних особливостей інвестицій важливо як для мікро-, так і для макроекономіки. У національній економіці відбуваються економічні перетворення, які потребують розроблення та застосування нових підходів до управління інвестиціями, що забезпечить протек і розширене відтворення економіки зокрема.

Дослідження теорії управління інвестиціями передбачає вивчення та логічне поєднання двох пов'язаних елементів, а саме теорії інвестицій, у рамках якої повинна надаватися сутнісна характеристика інвестицій та їх видових проявів, а також теорії управління, у рамках якої мають розглядатися особливості управління таким об'єктом, як інвестиції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням поняття «інвестиції» в різних сферах займалися такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як: І. Балабанов, З. Боді, Л. Борщ, С. Герасимова, О. Гарафонова, Б. Гриньов, А. Кейн, А.Дж. Маркус, П. Микитюк, Т. Мостенська, О. Наумова, В. Онегіна, В. Полуянов, У. Шарп, Г. Александер, Дж. Бейли, Л. Федулова та ін. Вони досліджували його етимологію, змістовне навантаження, наводили різні трактування цього терміну.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну увагу науковців до вивчення сутності поняття «інвестиції»,

відсутнє однозначне трактування його сутності. Різні визначення мають певні відмінності у поглядах окремого автора на сутність інвестицій та їх змістовну характеристику. Отже, актуальним є узагальнення підходів до визначення інвестицій, на основі якого можна виокремити їх найсуттєвіші ознаки з погляду управління ними на макрорівні.

Мета статті полягає у виокремленні характеристик інвестицій із позиції управління ними на макрорівні, а також систематизації підходів до їх визначення як об'єкту управління з виявленням переваг та недоліків кожного з підходів.

Виклад основного матеріалу дослідження. З філософського погляду інвестиціями є обмеження споживання благ сьогодні для задоволення більших потреб у майбутньому. Таке трактування наводить австрійська школа «граничної корисності», яка розглядала інвестиції як обмін задоволення потреб сьогодні на задоволення потреб у майбутньому.

Провівши дослідження наявних поглядів вітчизняних та зарубіжних науковців на визначення сутності інвестицій, на нашу думку, варто виокремити декілька підходів до їх трактування, а саме фінансовий (спрощений та розширений), економічний та комбінований (табл. 1).

Першим є підхід, за яким інвестиції розглядаються з фінансового погляду. При цьому даний підхід є дещо спрощеним: акцент робиться на цільовій установці, якою керується інвестор, якою є отримання майбутніх вигід у вигляді приросту капіталу, додаткового доходу або прибутку.